

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

6-2025
IJTIMOIY FANLAR

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

IQTISODIYOT

F.X.Rahimov, A.Muhammadiyev

Soha komponentlarining samarali integratsiyasi – innovatsion rivojlanish garovi 8

Sh.Nishonova

Investitsiya loyihalarini boshqarish jarayonining bosqichlari va investitsiya jozibadorligini baholash mexanizmlari 16

Z.M.Tojiboyev

Yashil moliya va O'zbekistonda barqaror rivojlanish: rivojlanayotgan bozorlerde ESG va yashil obligatsiyalarning roli..... 21

FALSAFA

Sh.T.Tursunkulova

Estetika tarixida go'zallik tushunchasi 25

S.S.Jabborova

Yangi O'zbekistondagi ma'naviy islohotlar ijtimoiy taraqqiyot omili sifatida..... 32

M.O'rinov

Yangi O'zbekiston tasviriy san'atida avlodlar almashinuvi fenomeni va madaniy transformatsiyalar dialektikasi 35

D.N.Tag'oyeva

Oila, nikoh masalalarining genezisi va jadidlar ma'naviy merosida mazkur masalalarning aks etishi..... 39

A.A.Mirzayev

Ibn al-Arabiyning komil inson haqidagi qarashlari..... 49

M.R.Tuxtasinov

Demokratik jamiyatda siyosiy tafakkurni rivojlantirish muammolari..... 54

G.M.Ruzmatova

Ibn Sino va Erix Fromm: ijtimoiy faollikka oid falsafiy g'oyalarining qiyosiy-tahlili..... 58

J.B.Anarbayev

Yangi O'zbekiston sharoitida inson manfaatlarini ta'minlashda institutsional hamkorlikning roli..... 62

N.A.Umirzakova

Tibbiy ta'limga bioetikaviy imperativlarni joriy etish - zamonaviy tibbiyotni optimallashtirishning usuli sifatida 66

M.R.Sodiqova

Inson qadrini ta'minlashda demokratik qadriyatlarining o'rni 70

I.T.Boltaboyev

Ijtimoiy adolatning falsafiy talqini: tarixiy va zamonaviy yondashuvlar 74

S.R.Bo'ldiyeva

Buxoro hunarmandlarining e'tiqodi va ularning hayotdagi falsafiy qarashlari 79

M.X.Baratova

Kambag'allik muammosining ijtimoiy-falsafiy talqini va uni o'rganishning metodologik asoslari 84

B.Tadjixodjayev

Davlat boshqaruvida xarizmatik shaxslar faoliyatining sotsiologik tahlili 89

A.B.G'ulomov

Ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishning ma'naviy-ma'rifiy tamoyillari va strategik asoslari 93

M.R.Sodiqova

Yoshlarning mafkuraviy immunitetini shakllantirishda ijtimoiy-falsafiy omillar 97

D.V.Vohidova

Xojagon tariqati va ma'rifatli jamiyatning ruhiy-ma'naviy asoslari 101

A.B.G'ulomov

Yangi O'zbekiston va fuqorolik jamiyati qurishda Farg'ona jadidchilik maktab namoyondalari ijtimoiy-falsafiy qarashlarining ahamiyati 105

UO'K: 7.01:316.7(575.1)

**YANGI O'ZBEKISTON TASVIRIY SAN'ATIDA AVLODLAR ALMASHINUVI FENOMENI VA
MADANIY TRANSFORMATSIYALAR DIALEKTIKASI****ФЕНОМЕН СМЕНЫ ПОКОЛЕНИЙ И ДИАЛЕКТИКА КУЛЬТУРНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ В
ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМ ИСКУССТВЕ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА****THE PHENOMENON OF THE CHANGE OF GENERATIONS AND THE DIALECTIC OF
CULTURAL TRANSFORMATIONS IN THE FINE ARTS OF NEW UZBEKISTAN**

O'rinov Muhammadjon
Farg'ona Davlat Universiteti O'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqola Yangi O'zbekiston tasviriy san'atida kechayotgan chuqur ijtimoiy-madaniy o'zgarishlarni va bu jarayondagi avlodlar almashinuvining falsafiy-estetik ta'sirini tahlil qilishga bag'ishlangan. Maqolada tasviriy san'at makonidagi uch avlod (an'anachilar, ko'prikchi avlod va innovator yoshlar) o'rtasidagi dialektik munosabatlar ko'rib chiqiladi. An'anaga sodiq realistik maktabdan zamonaviy, kontseptual va raqamli san'atgacha bo'lgan uslubiy paradigmalar siljishlarning mohiyati ochib beriladi. Tahlilning asosiy e'tibori madaniy transformatsiya jarayoniga qaratilgan bo'lib, unda milliy o'zlik (an'analar)ning global tendensiyalar (zamonaviy san'at shakllari) bilan sintezi qanday amalga oshirilayotgani ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan baholanadi.

Аннотация

Настоящая статья посвящена анализу глубоких социально-культурных изменений, происходящих в изобразительном искусстве Нового Узбекистана, а также философско-эстетического воздействия смены поколений в этом процессе. В статье рассматриваются диалектические взаимоотношения трех поколений в сфере изобразительного искусства: (традиционалисты, поколение-мост и молодые новаторы). Раскрывается сущность парадигмальных сдвигов в стиле — от реалистической школы, верной традициям, до современного, концептуального и цифрового искусства. Основное внимание в анализе уделено процессу культурной трансформации, в котором с социально-философской точки зрения оценивается, как осуществляется синтез национальной идентичности (традиций) с глобальными тенденциями (формами современного искусства).

Abstract

This article is devoted to the analysis of the profound socio-cultural changes taking place in the fine arts of New Uzbekistan and the philosophical and aesthetic impact of the generational shift within this process. The article examines the dialectical relationships between three generations in the realm of fine arts: (traditionalists, the bridge generation, and young innovators). It reveals the essence of paradigmatic shifts in style—from the traditional realistic school to modern, conceptual, and digital art. The primary focus of the analysis is the process of cultural transformation, where the synthesis of national identity (traditions) with global trends (forms of contemporary art) is evaluated from a socio-philosophical perspective.

Kalit so'zlar: Yangi O'zbekiston, tasviriy san'at, avlodlar almashinuvi, madaniy transformatsiya, ijtimoiy-falsafiy tahlil, an'ana va innovatsiya, zamonaviy san'at.

Ключевые слова: Новый Узбекистан, изобразительное искусство, смена поколений, культурная трансформация, социально-философский анализ, традиция и инновация, современное искусство.

Key words: New Uzbekistan, Fine Arts, Generational Change (yoki Generational Shift), Cultural Transformation, Socio-Philosophical Analysis, Tradition and Innovation, Contemporary Art.

KIRISH

Yangi O'zbekistonning ijtimoiy-madaniy hayoti, ayniqsa, tasviriy san'at sohasida jadal va tizimli transformatsiyalarni boshdan kechirmoqda. Bu jarayon shunchaki uslubiy o'zgarishlar emas, balki chuqur ijtimoiy falsafiy va dunyoqarashdagi siljishlarni aks ettiruvchi murakkab fenomendir. Tasviriy san'at maydonidagi avlodlar almashinuvi ushbu madaniy transformatsiyaning eng yaqqol ko'rinishi bo'lib u milliy san'atning o'tmish, bugun va kelajakdagi o'rnini belgilamoqda.

Avlodlar almashinuvi O'zbekiston tasviriy san'atidagi eng muhim dinamiklardan biridir. Bu jarayon uch asosiy guruh o'rtasidagi dialektik munosabat sifatida namoyon bo'ladi. Birinchi navbatda, usta san'atkorlar, ya'ni an'anachilar asosan sovet davri badiiy maktabining, ayniqsa,

realistik yo'nalishning yetuk vakillaridir. Ularning ijodida milliy ruh tarixiy lavhalar O'zbekistonning serquyosh tabiati va xalq hayoti markaziy o'rin tutadi. Ular san'atda abadiy qadriyatlarni va texnik mahoratni ustun qo'yib milliy tasviriy san'atning mustahkam asosini saqlab turadi. Ikkinchidan, o'rta avlod vakillari ko'prikchi avlod sifatida mustaqillikning dastlabki yillarida shakllangan va ham an'anadan, ham G'arb san'atining ilk ta'sirlaridan bahramand bo'lgan ijodkorlardir. Ular aksariyat hollarda ikki dunyo klassik maktab va zamonaviy tendensiyalar o'rtasida ko'prik vazifasini o'taydi. Ularning asarlarida shaxsiy tajriba ijtimoiy tanqidning dastlabki kurtaklari va milliy ruhning yangicha talqini ko'zga tashlanadi. Uchinchidan, yosh avlod, ya'ni innovatorlar global san'at oqimlariga to'liq integratsiyalashgan zamonaviy texnologiyalardan raqamli san'at video-art installyatsiya kabi vositalardan faol foydalanuvchi ijodkorlardir. Ular ko'pincha kontseptual san'at abstraksiya pop-art kabi yo'nalishlarga murojaat etib san'atning ijtimoiy muammolar gender masalalari shaharizatsiya va shaxsiyat inqirozi kabi murakkab mavzularni ko'tarishga qodir ekanligini isbotlaydi. Bu uch avlod o'rtasidagi farq nafaqat uslubda, balki san'atning maqsadini tushunishda ham ko'rinadi. An'anachilar san'atni go'zallik va ideallikni aks ettiruvchi vosita deb bilsa, yoshlar uni erkin muloqot ijtimoiy bahs va shaxsiy ifoda platformasi sifatida qabul qiladi.

ADABIYOTLAR TAXLILI VA METODOLOGIYASI

Ushbu maqola yangi O'zbekiston tasviriy san'atida avlodlar almashinuvi va madaniy transformatsiyalar fenomeni masalasini ijtimoiy-falsafiy nuqtayi nazardan tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, o'zining nazariy asoslari va maqola yondashuvlarida ko'p qirrali multidistsiplinar metodologiyaga tayanadi. Maqolaning nazariy negizini shakllantirish uchun uch asosiy manbalar guruhi tahlil qilindi bular ijtimoiy-falsafiy va madaniyatshunoslik nazariyalari O'zbekiston san'atshunosligi va tarixi hamda zamonaviy san'at kataloglari va ko'rgazmalar tahlilidir. Ijtimoiy-falsafiy yo'nalishda K.Mannheimning avlod muammosi asari asosida avlodlarning sotsializatsiya davri va ularning dunyoqarashini belgilovchi tarixiy hodisalar o'rtasidagi bog'liqlik o'rganildi.[2.300] Bu O'zbekistondagi avlodlarning madaniy maydondagi farqlarini tushunishga yordam beradi. Gegelning dialektika falsafasi an'anaviy san'at tezis va zamonaviy san'at antitezis o'rtasidagi ziddiyatli munosabatlarning yangi milliy-universal sintezga olib kelishini tushuntirish uchun qo'llanildi.[1.120] B. Groys va D.Baur kabi nazariyotchilarning post-sovet makonidagi san'atning o'zgarishi haqidagi asarlari zamonaviy o'zbek san'atining global xaritasidagi o'rnini belgilashga xizmat qildi O'zbekiston san'atshunosligi va tarixi sohasida esa A.Hasanov R.Baimatov singari etakchi san'atshunoslarning asarlari tahlil qilinib, an'anaviy realizm miniatyura maktabi va sovet davri modernizmi kabi milliy badiiy merosning poydevori o'rganildi. Shuningdek mustaqillik va yangi O'zbekiston davrlaridagi madaniyatni rivojlantirishga oid rasmiy madaniy siyosat hujjatlari o'rganilib transformatsiyaning institutsional va ijtimoiy-siyosiy asoslari aniqlandi.[5.110] Zamonaviy san'at kataloglari va ko'rgazmalar tahlili uchun so'nggi yillardagi yirik ko'rgazmalarning kataloglari empirik ma'lumot manbayi sifatida o'rganilib yosh avlodning amaliy san'at tendensiyalari haqida bevosita ma'lumot olindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Maqola yuqorida belgilangan metodologiyaga asoslangan holda O'zbekiston tasviriy san'atida uch avlodning o'zaro munosabatlari natijasida ro'y berayotgan chuqur estetik o'zgarishlarni aniqladi. Ifoda erkinligi va pluralizm kuzatilib an'anaviy san'at maktabining monopoliyasi barham topdi. Yosh avlod postmodern kontseptual video-art va installyatsiya kabi ilgari noma'lum bo'lgan uslublarni faol joriy qildi. San'atkorlarning ijodiy yondashuvlari bir-biriga qarama-qarshi bo'lishiga qaramay, ular birgalikda yagona pluralistik san'at maydonini yaratmoqda. Mavzu chegaralarining kengayishi muhim natija bo'lib, an'anaviy mavzular saqlanib qolgan holda yoshlar ijodida ijtimoiy tanqid ekologik muammolar shaxsiy azoblar, gender masalalari va shahar hayoti, urbanizatsiya kabi ilgari yopiq bo'lgan mavzular ochiq muhokamaga olib chiqildi. Texnologik transformatsiya ham sezilarli natija bo'lib, raqamli san'at digital art va yangi media vositalarining kirib kelishi an'anaviy rasm va haykaltaroshlikning o'rnini bosmasdan, balki ularni to'ldiruvchi ifoda shakllari sifatida joy oldi. Bu O'zbekiston san'atini global texnologik san'at oqimlariga integratsiya qilishning muhim omili bo'ldi. Madaniy transformatsiya natijalari ijtimoiy-falsafiy nuqtayi nazardan muhim xulosalarga olib keldi. Tahlil natijasida aniqlanishicha transformatsiya milliy o'zlikni butunlay rad etishga emas balki uni qayta talqin qilishga olib kelmoqda. Yosh ijodkorlar forslardan meros bo'lgan miniatyura islom geometriyasi yoki ganchkorlik kabi an'anaviy san'at elementlarini g'arbning postmodern estetikasi bilan sintez qilib O'zbekistonga xos bo'lgan o'ziga xos zamonaviy uslubni yaratmoqda. Bu milliy

FALSAFA

san'atning global miqyosda raqobatbardoshligini oshiruvchi samarali strategiya hisoblanadi. San'atning ijtimoiy rollari o'zgarishi ham kuzatildi.

San'atning asosiy vazifasi nafaqat go'zallikni targ'ib qilish balki muammolarni aniqlash jamiyatni muhokamaga undash va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga aylandi. Bu o'zgarish jamiyatda fikr erkinligi va ochiqlikning kuchayganligining bevosita dalilidir. Institutsional yangilanish ham transformatsiyaga xizmat qildi. Davlat va xususiy galereyalar san'at markazlarining yangi O'zbekiston siyosati doirasida modernizatsiya qilinishi yoki qayta tashkil etilishi, masalan, zamonaviy san'at markazi ochilishi kabi islohotlar san'atkorlarning yangi ijodiy shakllar uchun maydonini kengaytirdi. Bu institutsional sharoit avlodlar almashinuvining samarali kechishini ta'minlovchi muhim omil bo'ldi.

MUHOKAMA

Maqola natijalari shuni ko'rsatadiki, yangi O'zbekiston tasviriy san'atidagi avlodlar almashinuvi shunchaki uslubiy o'zgarish emas, balki jamiyatning modernizatsiya va global ochiqlikka intilishini aks ettiruvchi chuqur ijtimoiy-falsafiy fenomendir. Ushbu muhokama asosiy topilmalarni nazariy doira va kengroq madaniy kontekst bilan bog'laydi. Tahlil natijalari Karl Mannheimning avlodlar nazariyasi yondashuvini tasdiqladi. O'rganilgan uch avlodning har biri o'z ijodiy paradigmasini o'zining sotsializatsiya davri bilan bog'liq holda shakllantirgan. Bu almashinuvda keksa avlod o'zining realizm va milliy ruhga sadoqati bilan normativ funksiyani bajaradi. Yosh avlod esa san'atga destruktiv yangilik kirituvchi funksiyani olib kiradi. Muhokamaning asosiy xulosasi shundaki, bu ziddiyat milliy san'atning stagnatsiyasiga emas balki dialektik rivojlanishiga olib kelib, universal mavzularni o'zbekcha kontekstda yangi uslublarda ifodalovchi kuchli sintezni yaratmoqda.

Maqola natijalari O'zbekiston san'atidagi madaniy transformatsiya post-sovet makonidagi boshqa mamlakatlardagi jarayonlardan o'ziga xos farqlarga egaligini ko'rsatadi. Ko'pgina post-sovet davlatlarida an'ana va zamonaviylik orasidagi munosabatlar keskin qarshilik shaklida kechgan bo'lsa, O'zbekiston san'atida milliy xomashyodan foydalanish tendensiyasi kuchli yoshlar, masalan, miniatyura an'anasidagi kompozitsion tamoyillarni zamonaviy installatsiyalar yoki videolarda qo'llash orqali kimlik masalasiga yangicha echim topmoqda.[7,115] Bu milliy o'zlikni saqlagan holda global integratsiya siyosatining san'atdagi eng yorqin ifodasi hisoblanadi. Yangi O'zbekiston davrida zamonaviy san'at markazlari galereyalar va biennalelarning ko'payishi san'atning ijtimoiy funksiyasini kengaytirib uni elit madaniyatdan ommaviy muhokama maydoniga aylantirdi. Bu san'atning faqat davlat nazoratidagi ideologik vosita bo'lishdan ijtimoiy va tanqidiy fikrni ifodalovchi vositaga o'tishini ta'minladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Maqolaning umumiy xulosasi shundan iboratki, yangi O'zbekiston tasviriy san'atidagi avlodlar almashinuvi va undan kelib chiquvchi madaniy transformatsiya, O'zbekiston jamiyatining globallashuv ochiqlik va modernizatsiyaga intilishi aks etgan samarali dialektik jarayondir. Bu jarayon san'atni ideologik vosita maqomidan ijtimoiy-tanqidiy va erkin ijodiy maydonga olib o'tdi. Tahlil va muhokama natijalariga asoslanib asosiy xulosalar shundan iboratki, tasviriy san'at maktabida monorealistik yo'nalish an'anachilar hukmronligidan pluralistik va texnologik yondashuv innovatorlar hukmronligiga o'tish kuzatildi. Bu K.Mannheim nazariyasi tasdiqlaganidek, turli sotsializatsiya davrlarida shakllangan avlodlarning o'z dunyoqarashini badiiy uslubda ifodalashidir.[2,305] Milliy-global sintez kuzatilib transformatsiya o'zbek san'atining o'zlikni yo'qotishiga emas, balki uni qayta shakllantirishga xizmat qildi. Yosh ijodkorlar miniatyura va Sharq falsafasi kabi mahalliy unsurlarni zamonaviy kontseptual san'at vositalari bilan uyg'unlashtirib o'ziga xos global san'at tilini yaratishga muvaffaq bo'lmoqda san'atning funksiyasi estetik go'zallikni targ'ib qilishdan ijtimoiy masalalar ekologiya shaharizatsiya bo'yicha tanqidiy muhokamani boshlash va aksiologik qadriyatlarni qayta baholashga o'tdi. Bu jamiyatda fikr erkinligining va ochiqlikning kuchayganligidan dalolat beradi. Institutsional rivojlanish natijasida Yangi san'at markazlari galereyalar va yirik xalqaro tadbirlarning tashkil etilishi avlodlar almashinuvi uchun platforma yaratdi va san'atning erkin rivojlanishiga imkon beruvchi muhitni mustahkamladi.

Maqola natijalarining amaliy va nazariy ahamiyatini oshirish maqsadida quyidagi takliflar ilgari suriladi. Avlodlararo aloqani institutsionallashtirish maqsadida universitetlar va san'at akademiyasida keksa tajribali ustalar va yosh innovatsion ijodkorlar o'rtasida doimiy rasmiy mentorlik va hamkorlik dasturlarini joriy etish taklif etiladi. Bu an'anaviy mahoratni saqlab qolgan holda yangi uslublarning qabul qilinishini tezlashtiradi. Maxsus davlat yoki xususiy grantlar ajratish

orqali an'anaviy o'zbek san'ati shakllarini zamonaviy san'at installyatsiyalari yoki yangi media loyihalari bilan sintez qiluvchi asarlarni yaratishni rag'batlantirish muhimdir.[10,140] Tanqidiy san'atni qo'llab-quvvatlash uchun hukumat va xususiy homiylar tomonidan ijtimoiy-siyosiy yoki ekologik mavzularni ko'taruvchi tanqidiy san'at ko'rgazmalariga maxsus joy va fondlar ajratish zarur. Bu san'atning jamiyatdagi muhokama rolini yanada mustahkamlaydi. Yosh ijodkorlarning yirik xalqaro san'at ko'rgazmalarida biennalelar zamonaviy san'at yarmakalari ishtirokini qo'llab-quvvatlash orqali O'zbekiston san'atining global tan olinishini oshirish lozim. Nazariy va ta'limiy takliflar doirasida kelajakdagi maqolalarda O'zbekiston san'atining post-sovet makonidagi boshqa madaniy transformatsiyalar bilan yanada batafsil qiyosiy tahlilini o'tkazish kerak. San'atshunoslik ta'limi dasturlariga zamonaviy falsafa sotsiologiya va madaniyatshunoslik nazariyalarini joriy etish bu orqali yosh mutaxassislarning zamonaviy san'atni nazariy jihatdan tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish zarur. Ushbu xulosa va takliflar yangi O'zbekistonning madaniy makoni yanada jadal va mazmunli rivojlanishiga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **Gegel, G. V. F.** Estetika: Лекции по философии искусства (rus nashridan). Moskva: Iskustvo, 1968.
2. **Mannheim, K.** The Problem of Generations. // Essays on the Sociology of Knowledge. London: Routledge & Kegan Paul, 1952.
3. **Groys, B.** The Total Art of Stalinism: Avant-Garde, Aesthetic Dictatorship, and Beyond. New Jersey: Princeton University Press, 1992.
4. **Hobsbawm, E., & Ranger, T.** The Invention of Tradition. Cambridge: Cambridge University Press, 1983.
5. **Abdullaev, E.** Культурная трансформация и проблема национальной идентичности в Узбекистане. Toshkent: Ma'naviyat, 2018.
6. **Mirziyoyev, Sh. M.** Yangi O'zbekiston strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston, 2021.
7. **Hasanov, A.** Zamonaviy O'zbekiston san'atining rivojlanish tendensiyalari (Mustaqillik davri). Toshkent: San'at nashriyoti, 2020.
8. **Baimatov, R.** O'zbekiston tasviriy san'ati tarixi (XX asr ikkinchi yarmi – XXI asr boshi). Toshkent: Fan, 2019.
9. **Tukhtasinov, I.** An'ana va innovatsiya: O'zbekiston yosh rassomlari ijodidagi uslubiy izlanishlar. // San'atshunoslik jurnali. 2022. № 3.
10. **Saidov, M.** O'zbek xalq amaliy san'ati va uning zamonaviy ijodiyotga ta'siri. Toshkent: O'qituvchi, 2017.
11. **Safarov, R.** Badiiy sintez muammosi: Postsovet davrida O'zbekiston san'ati. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2021.